

International Charter
on
Geographical Education

Commission on Geographical Education

International Geographical Union
Union Géographique Internationale

International Charter on Geographical Education

proclaimed by

International Geographical Union
Commission Geographical Education
Washington 1992

translated into 21 languages

edited by
Hartwig Haubrich
Freiburg 1994

cosponsored by
International Geographical Union
Commission Geographical Education
and
National Geographic Society
in Washington

ISBN 3-925319-11-5

Selbstverlag des Hochschulverbandes für Geographie und ihre Didaktik e.V. (HGD),
Regensburger Str. 160, D-90478 Nürnberg/Germany

Geographiedidaktische Forschungen

herausgegeben im Auftrag des Hochschulverbandes für Geographie
und ihre Didaktik e.V. von
Hartwig Haubrich, Jürgen Nebel, Helmut Schrettenbrunner
und Arnold Schultze

Band 24

chlorine free paper

VOORWOORD

Internationaal handvest

VOOR

aardrijkskunde-onderwijs

INTERNATIONAAL HANDVEST VOOR AARDRIJKSKUNDE-ONDERWIJS

1. VOORWOORD

De Commissie Geografie-Onderwijs van de IGU,

- **overtuigd**, dat geografische vorming onmisbaar is bij de opleiding tot actieve burgers met verantwoordelijkheidsbesef in de huidige en toekomstige wereld,
- **bewust**, dat aardrijkskunde een informerend, praktisch en stimulerend vak kan zijn op alle onderwijsniveaus en bijdraagt tot een levenslang begrip en genieten van onze aarde,
- **beseffend**, dat leerlingen een toenemende internationale bekwaamheid dienen te verwerven om een effectieve samenwerking te verzekeren op economisch, politiek, cultureel en milieu-gebied in een wereld die meer en meer ons dorp wordt,
- **bekommerd**, dat het aardrijkskunde-onderwijs verwaarloosd is in een aantal landen en te zwak of onsamenhangend aan bod komt in andere,
- **bereid**, collega's te helpen bij hun strijd tegen geografisch analfabetisme, waar ook ter wereld,
- **onderschrijvend**, de principes vervat in het Handvest van de Verenigde Naties, in de Universele Verklaring over de Rechten van de Mens, in de Constitutie van de UNESCO, in de UNESCO-aanbeveling inzake Opvoeding tot Internationale Verstandhouding, Samenwerking en Vrede, in de Verklaring over de Rechten van het Kind en in vele nationale verklaringen en curricula van geografie,

wenst dit Internationale Handvest voor Aardrijkskunde aan te bevelen aan alle volken van de wereld.

2. UITDAGINGEN EN ANTWOORDEN

Het oplossen van belangrijke geschilpunten en problemen in onze wereld vereist het engagement van alle leeftijdsgroepen. Elk van de volgende spanningsvelden heeft een uitgesproken geografische dimensie: bevolkingsdynamiek, voedsel en honger, verstedelijking, sociaal-economische verschillen, analfabetisme, armoede, werkloosheid, vluchtelingen en staatloze burgers, schending van mensenrechten, ziekten, criminaliteit, ongelijkheid tussen mannen en vrouwen, migratie, uitsterven van dieren en planten, ontbossing, bodemerosie, verwoestijning, natuurrampen, giftig en nucleair afval, klimaatsveranderingen, luchtvervuiling, waterverontreiniging, ozongaten, eindigheid van grondstoffen, grenzen aan de groei, grondgebruik, etnische conflicten, oorlog, regionalisme, nationalisme en mondiale aspecten van ons "ruimteschip aarde".

De spanningen, veroorzaakt door deze problemen en geschillen, betekenen een uitdaging voor alle geografie-betrokkenen, die zich inzetten om alle volken hoop, vertrouwen en bekwaamheid bij te brengen om mee te werken aan een betere wereld.

In hun poging bij te dragen tot vrede en rechtvaardigheid tussen de volken enerzijds, en tussen mensen en natuur anderzijds, kijken geografen naar de Universele Verklaring over de Rechten van de Mens en in het bijzonder naar:

- **artikel "25"**: "Iedereen heeft het recht op een levensstandaard met passende gezondheid en welzijn voor hem/haar zelf, voor zijn/haar familie, met inbegrip van kleding, voedsel, woning en medisch-sociale verzorging, alsook het recht op bijstand in geval van werkloosheid, ziekte, onbekwaamheid, weduwstaat, ouderdom of in geval van andere tekorten inzake levensonderhoud buiten zijn/haar wil".
- **artikel 26**: (1) Iedereen heeft recht op onderwijs...(2) Onderwijs moet gericht zijn op de volledige ontplooiing van de menselijke persoon en op de eerbiediging van de

mensenrechten en van de fundamentele vrijheden. Het onderwijs moet tevens zorgen voor het promoten van begrip, verdraagzaamheid en vriendschappelijke relaties tussen alle naties, etnische en religieuze groepen, en moet zich scharen achter de activiteiten van de Verenigde Naties voor het behoud van de vrede.

In de context van de wereldproblemen houdt het recht op onderwijs in het recht op een hoogwaardige geografische vorming, die zowel aanspoort tot een evenwichtige regionale en nationale identiteit, als tot een betrokkenheid bij internationale en mondiale perspectieven.

3. VRAGEN EN CONCEPTEN IN DE GEOGRAFIE

Geografie is een wetenschap die verklaringen zoekt voor de aard van plaatsen, bevolkingsspreiding, fenomenen en gebeurtenissen die zich voordoen of tot ontwikkeling komen op verschillende plaatsen op aarde. Geografie bekommert zich om de interacties tussen mens en natuur in ruimtelijke context. Specifiek voor de geografische wetenschap zijn het brede studiedomein, de discipline overbruggende methodologie en de ruimtelijke synthese van bevindingen uit andere disciplines, zowel uit de exacte als uit de mens-wetenschappen, alsook de interesse voor toekomstig gericht management van de mens-milieu relaties.

Geografen stellen de volgende vragen: **Waar?, wat?, waarom?, hoe?, met welk gevolg?, welk beheer is gewenst ten bate van mens en natuurlijk milieu?**

De antwoorden op die vragen moeten steunen op onderzoek inzake locatie, situering, interactie, ruimtelijke spreiding en differentiatie van de verschijnselen op aarde. De verklaringen van de huidige situaties steunen zowel op historische als op actuele gegevens. Trends worden opgespoord om toekomstige ontwikkelingen te voorspellen.

Centrale concepten bij geografische studies zijn o.a.: **locatie, spreiding, plaats, mens-natuur relaties, ruimtelijke interactie, regio.**

Locatie en spreiding:

Mensen en plaatsen verschillen in hun absolute en relatieve locatie op aarde. Die locaties zijn verbonden met stromen van goederen, mensen, informatie en ideeën, die de spreidingspatronen verklaren. Kennis van waar mensen en plaatsen gelocaliseerd zijn is dan ook een voorwaarde om te komen tot inzicht in de lokale, nationale en mondiale interdependentie.

Plaats:

Plaatsen verschillen qua natuurlijke en menselijke kenmerken. Natuurlijke kenmerken omvatten reliëfvormen, bodems, klimaat, hydrografie, vegetatie, dierlijk en menselijk leven. De menselijke aanwezigheid leidt anderzijds tot culturen, nederzettingen, sociaal-economische systemen en levenswijzen, overeenkomstig geloof en levensbeschouwing. Kennis van de fysische kenmerken van plaatsen, alsmede van de menselijke opvattingen en gedragingen inzake milieu, vormen daarom de basis voor het begrijpen van de relaties tussen bevolking en milieu.

Mens-natuur relaties:

Mensen gebruiken hun milieu op verschillende wijzen. Ze creëren diverse cultuurlandschappen via allerlei activiteitenpatronen. Enerzijds worden ze beïnvloed door de fysische setting, maar anderzijds transformeren ze hun fysisch milieu in al dan niet harmonische cultuurlandschappen.. Het inzicht in die complexe ruimtelijke interacties vormt een belangrijke basis voor een verantwoorde planning, beheer en bescherming van het milieu.

Ruimtelijke interactie:

Grondstoffen zijn ongelijk gespreid over het aardoppervlak. Geen enkel land is volledig zelfvoorzienend. Plaatsen zijn verbonden via transport- en communicatiesystemen om grondstoffen en informatie uit te wisselen. Inzicht in ruimtelijke interacties leidt tot het begrijpen van de huidige samenwerking tussen mensen via de uitwisseling van goederen, informatie en personen. Dit inzicht leidt ook tot het ontdekken van actuele problemen en tot ideeën ter verbetering van regionale, nationale en internationale interdependentie en samenwerking.

Regio:

Een regio is een gebied dat gekenmerkt wordt door bepaalde criteria. Politieke criteria b.v. bepalen landen en steden. Fysische criteria bepalen klimaat- en vegetatiezones. Sociaal-economische criteria bepalen "ontwikkelde" en "minder ontwikkelde" landen. Regio's zijn dynamisch in ruimte en tijd. Regio's lenen zich voor de studie en het tot ontwikkeling brengen van milieus. Geografen onderscheiden regio's op verschillende schalen: van het lokaal en nationaal tot continentaal en mondiaal niveau. Het geïntegreerde systeem van regio's leidt tot het concept van een mondiaal ecosysteem. Het begrijpen van de structuur en de processen van verschillende regio's binnen het wereldsysteem vormt de basis voor de regionale en nationale identiteit van volken met hun internationale perspectieven.

4. DE BIJDRAGE VAN AARDRIJKSKUNDE AAN VORMING EN ONDERWIJS

Geografie is een krachtig medium bij de persoonlijke vorming en levert tegelijk een substantiële bijdrage tot internationale, milieu- en ontwikkelingseducatie.

Aardrijkskunde en de individuele ontwikkeling

Alhoewel de ontwikkeling van kennis, inzicht, vaardigheden, attitudes en waarden één holistisch onderwijsproces is, is het toch zinvol van drie categorieën doelstellingen te spreken. Door aardrijkskunde worden leerlingen aangezet tot het onderzoeken en het ontwikkelen van kennis en inzicht, van vaardigheden en van waarden en attitudes. Het komt er dus op aan dat leerlingen de volgende zaken ontwikkelen:

Kennis en inzicht van:

- plaatsen en gebieden om nationale en internationale gebeurtenissen in een geografisch kader te plaatsen en om ruimtelijke relaties te begrijpen.
- De grote natuurlijke systemen van de aarde (reliëfvormen, bodems, hydrografie, klimaat, vegetatie) om de interacties binnen en tussen ecosystemen te verstaan.
- De grote sociaal-economische systemen van de aarde (landbouw, bewoning, transport, industrie, handel, energie, bevolking, enz.) om enig ruimtelijk inzicht te verwerven. Dit impliceert het begrijpen van de impact van natuurlijke omstandigheden op menselijke activiteiten enerzijds, en anderzijds de uiteenlopende wijzen waarop milieus tot stand komen overeenkomstig verschillen in cultuur, religie, technische, economische en politieke systemen.
- De verscheidenheid in volken en gemeenschappen op aarde om de culturele rijkdom van de mensheid te waarderen.
- De structuren en processen van eigen regio en land als de dagelijkse actieruimte.
- De uitdagingen van en de mogelijkheden voor wereldinterdependentie.

Vaardigheden in:

- Het gebruik van verbale, kwantitatieve en symbolische vormen van gegevens zoals tekst, beelden, grafieken, tabellen, diagrammen en kaarten.
- Het gebruik van methoden als terreinobservaties, kartering, interviews, interpretatie van secundaire bronnen en het gebruik van statistiek.
- Het gebruik van communicatie-, denk-, praktische en sociale vaardigheden om geografische topics te onderzoeken op verschillende niveaus, van het lokale tot het internationale.

Zo'n onderzoeks-aanpak is een proces dat de leerlingen brengt tot: het identificeren van problemen en vraagstukken, het verzamelen en structureren van informatie, het verwerken van gegevens, het interpreteren van gegevens, het evalueren van gegevens, het formuleren van generalisaties, het vellen van oordelen, het nemen van beslissingen, het oplossen van problemen, het samenwerken in teamverband, en het zich gedragen overeenkomstig de gekozen attitudes. Op deze wijze draagt het aardrijkskunde-onderwijs bij aan lezen-schrijven (literacy), spreken (oracy), rekenen (numeracy) en beeldvorming (graphicacy). Het helpt eveneens persoonlijke en sociale bekwaamheden te ontwikkelen, vooral wat de ruimtelijke dimensie van het dagelijkse leven en de internationale verstandhouding aangaat.

Attitudes en waarden die leiden tot:

- Interesse voor hun eigen omgeving en voor de ruimtelijke verscheidenheid van natuurlijke en menselijke verschijnselen op het aardoppervlak.
- Waardering voor de schoonheid van de fysische wereld enerzijds en van de verschillende levenswijzen van volken anderzijds.
- Zorg voor de kwaliteit en de planning van leefmilieus en woongebieden voor toekomstige generaties.
- Begrip van de betekenis van attitudes en waarden bij besluitvorming.
- Bereidheid geografische kennis en vaardigheden adequaat en verantwoord te gebruiken in het privé-, beroeps- en openbare leven.
- Eerbied voor het recht op gelijkheid van alle volken.
- Inzet om oplossingen te zoeken voor lokale, regionale, nationale en internationale problemen op basis van de universele verklaring van de rechten van de mens.

Aardrijkskunde en de internationale, milieu- en ontwikkelingseducatie*Internationale educatie*

Aardrijkskunde-onderwijs draagt ten eerste bij aan internationale opvoeding, zoals beschreven in de "Aanbeveling inzake opvoeding tot internationale verstandhouding, samenwerking en vrede, alsmede inzake opvoeding in verband met mensenrechten en fundamentele vrijheid" (18e UNESCO conferentie, 19 nov. 1974). In het bijzonder promoot aardrijkskunde-onderwijs begrip, verdraagzaamheid en vriendschap tussen alle naties, rassen en religieuze groepen en het bevordert de activiteiten van de Verenigde Naties inzake bewaren van de vrede via het actief stimuleren van:

- Een internationale dimensie en een wereldperspectief bij het onderwijs op alle niveaus.
- Begrip en respect voor alle volken, hun culturen, beschavingen, waarden en levenswijzen, met inbegrip van de etnische verscheidenheid in eigen land en culturen in andere landen.
- Bewustzijn van de toenemende mondiale interdependentie van volken en naties.
- Bekwaamheid om met anderen te communiceren.
- Bewustwording niet alleen van de rechten, maar ook van de plichten van individuen, sociale groepen en naties ten overstaan van elkaar.
- Inzien van de noodzaak tot internationale solidariteit en samenwerking.
- Bereidheid van het individu om deel te nemen aan het oplossen van problemen van zijn/haar leefgemeenschap, zijn/haar land en van de wereld als geheel.

Milieu- en ontwikkelingseducatie

Het voorbereidend comité van de V.N.-conferentie over Milieu en Ontwikkeling, bijeen te Genève op 18 maart 1991, stelde dat milieu- en ontwikkelingseducatie op alle niveaus en voor alle volken van cruciaal belang is om een duurzame ontwikkeling van de wereld te waarborgen.

"Des te meer kennis beschikbaar komt in de handen van ontwikkelde mensen die informatie kunnen verstaan, des te groter zijn de kansen om milieuschade beduidend te verminderen en problemen in de toekomst te vermijden. Daarbij aansluitend bestaat er de basisbehoefte om overal en in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, het hele onderwijs te versterken als een eerste voorwaarde voor milieu- en ontwikkelingseducatie".

Aardrijkskunde-onderwijs draagt daartoe bij door er voor te zorgen dat iedereen bewust wordt gemaakt van de impact van zijn/haar gedrag en dat van zijn/haar samenleving, en dat iedereen toegang krijgt tot juiste informatie en bekwaamheden om in staat te zijn milieuvriendelijke beslissingen te treffen en een milieu-ethiek te ontwikkelen die richting geeft aan zijn/haar handelingen.

5. INHOUD EN CONCEPTEN VAN AARDRIJKSKUNDE-ONDERWIJS

Leerplannen aardrijkskunde zijn waar ook ter wereld op een dubbele wijze gestructureerd, nl. thematisch en regionaal. In het gunstigste geval zijn zowel regionale als thematische studies sterk theoriegericht. Bij het onderricht aan kinderen worden theorieën gebruikt om de werkelijke wereld te verduidelijken. Bij hun studie moeten kinderen aangemoedigd worden om zich vragen stellend en onderzoekend op te stellen, wat hen brengt tot het vaststellen en toepassen van algemene regels.

Regionale studies

Regionale studies hebben betrekking op het lokaal milieu, de eigen streek, het eigen land, het eigen continent, de overige continenten en de regionale indeling daarvan alsmede de wereld met haar mondiale structuren. De regiokeuze op elk niveau moet steunen op principes als:

- *Decentrisme*: de regio's worden zo geselecteerd dat nationaal of continentaal centrisme vermeden wordt.
- *Motivatie*: bij de keuze van regio's wordt rekening gehouden met de interesse van de leerlingen en met de actualiteit.
- *Schaalevenwicht*: regio's worden geselecteerd om ervaringen op te doen op diverse niveaus, van lokaal tot wereldwijd.
- *Verscheidenheid*: regio's worden zo genomen dat ze een keuze insluiten van contrasterende plaatsen, diverse fysische milieus, verschillende menselijke activiteiten, culturen, sociaal-economische systemen en stadia van ontwikkeling en draagkracht.
- *Relevantie*: regio's worden zo gekozen dat er studieterrainen ontstaan die relevant zijn voor het openbaar-, beroeps- en het persoonlijk leven.
- *Verantwoordelijkheid*: regio's moeten zo gekozen worden dat leerlingen hun verantwoordelijkheid om in actie te komen kunnen zien en accepteren en dat op verschillende niveaus van lokaal tot mondiaal.

Het naar waarde schatten, zowel van de nationale identiteit als van internationale samenwerking, is een belangrijke taak van de regionaal-geografische benadering. Regionale studies moeten de beschouwing van internalisering en globalisering aanmoedigen en de valkuilen van regionaal separatisme vermijden.

Thematische benadering

Een thematische behandeling moet altijd een regionale basis hebben. Thematische aardrijkskunde-leerplannen kunnen gerangschikt worden volgens een systematische, probleem- en systeemgerichte aanpak.

1. *Systematische aanpak*: Deze heeft betrekking op fysische en sociale geografie. *Fysische geografie* omvat onder meer: geomorfologie, hydrologie, klimatologie, biogeografie, fysische ecologie, enz. *Sociale geografie* omvat onder meer: bevolkingsgeografie, economische geografie, stedelijke geografie, historische geografie, culturele geografie, rurale geografie, politieke geografie, menselijke ecologie enz.
2. *Probleemgerichte aanpak*: Deze heeft te maken met de studie vanuit een geografisch standpunt van actuele vraagstukken en problemen die gesitueerd zijn op lokaal, regionaal, nationaal of mondiaal niveau. Meestal gaat het over zaken als: kwaliteit van het leefmilieu, sociaal-ruimtelijke verschillen, natuurrampen, veranderingen op wereldschaal, bevolkingsdynamiek, verstedelijking, honger in de wereld, energiebeheersing, ongelijkheden op basis van ras, geslacht of godsdienst, beperking aan de groei, regio's in crisis (sociaal, economisch of fysisch), conflicten, ontwikkelingsproblemen en -strategieën, duurzame ontwikkeling, enz.
3. *Systeem-aanpak*: Deze heeft betrekking hebben op fysische, sociale en eco-systemen. *Fysische systemen* omvatten: geomorfische systemen, bodemsystemen, klimaatsystemen, hydrologische

systemen en biotische systemen. *Sociale systemen* hebben te maken met sociale en culturele processen in menselijke organisatievormen als landbouw, industrie, diensten, nederzettingen, transport, handel en maatschappij. *Ecosystemen*: de recente betrokkenheid bij duurzame ontwikkeling kan ook onderzocht worden door het bestuderen van de integratie van menselijke en natuurlijke systemen binnen een ecosysteem.

Keuze van de benaderingswijze

Afhankelijk van de voorgestane onderwijsvisie wordt gekozen voor de regionale of thematische benadering. Beide kunnen ook gecombineerd worden. Welke ook de benaderingswijze moge zijn, leerlingen moeten aangezet worden tot het stellen van vragen en het doen van onderzoek. Het is essentieel dat leerlingen geografische vaardigheden verwerven om oplossingen te zoeken voor actuele en toekomstige problemen bij de organisatie van de ruimte. Zo doende, spelen de leerplannen aardrijkskunde een substantiële rol bij de politieke, sociale, ethische, persoonsgerichte, humanistische, esthetische en milieugerichte opvoeding.

6. PRINCIPES EN STRATEGIEEN VOOR IMPLEMENTATIE

Gespecialiseerde leerkrachten

Onderwijs in de aardrijkskunde dient gegeven te worden door geografisch opgeleide en dus gespecialiseerde leerkrachten. Leraren zijn de meest waardevolle "bron" in het onderwijs. Om die reden en tevens vanwege de complexiteit van geografische topics zijn degelijk opgeleide en gespecialiseerde leerkrachten noodzakelijk.

Gezien de uitdagingen van onze tijd en de eerder beschreven doelstellingen van aardrijkskunde-onderwijs, moeten aardrijkskunde-leraren niet alleen onderlegd zijn in geografie als wetenschap, maar evenzeer in de vormende aspecten van het vak.

Via initiële lerarenopleiding en permanente inservice training dienen leerkrachten steeds meer de volgende zaken te ontwikkelen:

Kennis en inzicht aangaande:

- de ontwikkeling van de geografie als discipline (concepten, thema's, attitudes en vaardigheden);
- de sociale context van onderwijs en opvoeding;
- de noden, interesses, verwachtingen en rechten van leerlingen;
- het leergedrag van leerlingen (cognitief, affectief, psycho-motorisch);
- de opbouw van leerplannen.

Vaardigheden inzake:

- de planning van een afzonderlijke les, een lessenspakket, een jaarprogramma en een curriculumgeheel;
- het toepassen van geëigende evaluatie-methoden;
- het betrekken van leerlingen bij een groot scala van leerervaringen;
- de keuze en het gebruik van de juiste bronnen en media;
- continue evaluatie en revisie;

Waarden en attitudes ter ondersteuning van:

- de mogelijkheden van geografie als medium voor opvoeding;
- de geografische vorming van leerlingen;
- persoons- en beroepsgerichte groei binnen aardrijkskunde-onderwijs;
- gelijke rechten van alle leerlingen op effectief aardrijkskunde-onderwijs.

Een afzonderlijk kernvak

Om een goede voorbereiding op de toekomst te verzekeren, moet aardrijkskunde als een kernvak opgenomen worden in de curricula van het basis- en het secundair onderwijs. De leerkrachten van het basisonderwijs moeten geschoold zijn om aardrijkskunde te geven. In het secundair en hoger onderwijs moet aardrijkskunde toevertrouwd worden aan geografisch gespecialiseerde leraren.

Aardrijkskunde is een interface of brug tussen de natuur- en de menswetenschappen. Geografische vraagstukken vereisen soms dat verwezen wordt naar de bevindingen van andere disciplines als geologie, hydrologie, biologie, geschiedenis, sociologie, politieke en economische wetenschappen. Wanneer leerlingen van een bepaalde leeftijd of studierichting een curriculum moeten volgen van gecombineerde of geïntegreerde vakken, dan moet de bijdrage van aardrijkskunde in het leerplan expliciet gemaakt worden overeenkomstig het kader geschetst in dit Internationaal Handvest.

Verplicht en coherent programma

Het is essentieel dat alle leerlingen, zolang ze op school zitten, een ononderbroken aardrijkskunde-programma krijgen. Dit zal er voor zorgen dat de bijdrage van aardrijkskunde aan de algemene vorming en de voorbereiding op het latere privé en openbaar leven van de leerlingen bereikt zal worden.

Toekennen van lestijden

Aardrijkskunde moet evenveel lestijd krijgen als andere kernvakken. Het lesrooster moet gespreid over het hele jaar regelmatig voorzien in aardrijkskunde-lessen, met de mogelijkheid om langere perioden in te lassen voor projectwerk en veldwerk. Dat hebben leraren nodig om goede praktische oefeningen te organiseren, die de leerlingen toelaten antwoorden te vinden op huidige en toekomstige uitdagingen.

Onderwijs- en leermiddelen

Het gebruik van goede didactische middelen, zowel traditionele als moderne, is vereist om leerlingen een realistisch beeld van de wereld bij te brengen. Aardrijkskunde moet niet beschouwd worden als een goedkoop vak. De internationale gemeenschap van aardrijkskunde-leraren zou de armere landen moeten helpen om kwaliteitsonderwijs te geven met goede leermiddelen.

Aardrijkskunde, een vak voor iedereen

Aardrijkskunde speelt een belangrijke rol bij de vorming van alle leerlingen. Leerplanmakers moeten bijzondere aandacht besteden aan leerlingen met problemen en ook aan de zich wijzigende behoeften van leerlingen naarmate ze zich verder ontwikkelen.

Terwijl vele aspecten van de geografische vorming gemeenschappelijk zijn voor alle richtingen en stadia, verandert de specifieke focus van het basis-, via het secundair en hoger onderwijs naar een meer toegepaste rol in de beroeps-, volwassenen- en inservice-educatie.

Basisonderwijs

Jonge kinderen houden van leren door doen bij het verkennen van hun omgeving. Ze staan ook open voor nieuwe ervaringen. Daarom moet reeds in dit stadium begonnen worden met onderwijs over andere volken, culturen, levenswijzen en plaatsen. Aardrijkskunde draagt aldus bij tot de basis-ideeën van de V.N.-Verklaring over de Rechten van het Kind, die stelt dat "Het kind moet bijzondere bescherming genieten en moet bij wet of met andere middelen gelegenheden en mogelijkheden krijgen om zich fysisch, mentaal, moreel, geestelijk en sociaal op een gezonde en normale manier en in vrijheid en waardigheid te ontwikkelen".

Secundair onderwijs

Naarmate jongeren groeien neemt ook hun bekwaamheid tot abstract denken toe. Praktische ervaring kan dan ook aangevuld worden door een toenemend gebruik van meer abstracte informatiebronnen. Om zorg voor de toekomst van de wereldsamenleving bij te brengen, moet bijzondere aandacht gegeven worden aan het vermijden van een kloof tussen kennis en gedrag. Leerlingen moeten gestimuleerd worden tot "milieu-competentie", alsmede tot regionale en nationale betrokkenheid en multiculturele en internationale perspectieven.

Hoger onderwijs

Velen die hoger onderwijs volgen zullen later in de maatschappij sleutelfuncties bekleden, die nationale en internationale perspectieven en milieu-kennis vereisen. Wat ook de hoofdrichting moge zijn, alle opleidingen van hoger onderwijs zouden aardrijkskunde moeten omvatten om er voor te zorgen dat hun afgestudeerden ook geografisch geletterd zijn. Dit is vooral belangrijk voor allen die leraar willen worden. Voor aardrijkskunde-docenten is het anderzijds nuttig onderlegd te zijn in een tweede taal.

Volwassenen-educatie

Geografisch inzicht levert een bijdrage aan de vorming van alle mensen in het dagelijkse leven. Als werknemer, werkgever, consument en burger moet iedereen de internationale en milieueffecten van zijn/haar beslissingen inzien. Alleen op deze wijze kunnen internationale samenwerking, duurzame ontwikkeling en een rechtvaardiger wereld tot stand komen.

De continue ontwikkeling van dit inzicht gedurende het leven van individuen, moet bereikt worden door een geografisch perspectief in te bouwen in elke vorm van beroeps-, volwassenen- en inservice-educatie.

7. ONDERZOEK OVER AARDRIJKSKUNDE-ONDERWIJS

Onderzoek over aardrijkskunde-onderwijs spitst zich toe op de verbetering van het onderrichten en het leren van het vak in het basis- en secundair onderwijs, maar ook in het hoger onderwijs en in de beroeps- en volwassenen-educatie. Het onderzoek moet bijdragen tot verdieping van onderwijs- en leertheorieën. Om dat te bereiken moet zowel aan fundamenteel als aan toegepast onderzoek gedaan worden.

Fundamenteel onderzoek is gericht op de ontwikkeling van basistheorieën inzake aardrijkskunde-onderwijs. Fundamentele aspecten van aardrijkskunde-onderwijs die onderzocht worden zijn o.a. het ruimtelijk begripsvermogen bij kinderen, milieuperceptie en attitudes t.o.v. mensen, regio's en problemen.

Toegepast onderzoek heeft te maken met de klaspraktijk van het aardrijkskunde-onderwijs, zoals de ontwikkeling en evaluatie van onderwijsmethoden en onderwijsmaterialen op terreinen als nieuwe informatica-technologie, milieu- en ontwikkelings-educatie, multicultureel en mondiaal onderwijs.

Bij de selectie van onderzoeksthema's en de uitvoering ervan, zou een nauwe samenwerking moeten bestaan tussen onderzoekers en docenten in de diverse onderwijssystemen. Resultaten van toegepast onderzoek moeten op doeltreffende wijze verspreid worden om te komen tot een juiste implementatie.

Methodologie

Onderzoek is een belangrijk aspect bij het aardrijkskunde-onderwijs op alle niveaus. Terwijl empirisch onderzoek in eerste instantie verricht wordt binnen de instellingen van universitair onderwijs, kan onderzoek van de lespraktijk een manier zijn waardoor elke leraar kan bijdragen tot het ontwikkelen en evalueren van onderwijsprogramma's, -processen en -bronnen. Verschillende kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksbenaderingen kunnen gevolgd worden, o.a. actie-research, empirische research en hermeneutische research. De te volgen methode zal afhangen van het thema en de problemen die onderzocht worden.

8. INTERNATIONALE SAMENWERKING

Aardrijkskunde-onderwijs levert een unieke bijdrage in het tot stand brengen van mondiale perspectieven. Met het oog op internationale samenwerking moeten aardrijkskunde-leraren de doelstellingen van de Helsinki-akkoorden (1977) onderschrijven om bilaterale en multilaterale uitwisseling van ervaringen te promoten omtrent onderwijsmethodes op alle niveaus, zowel bij het verplicht onderwijs als in het hoger onderwijs. Het gaat om uitwisseling van leermiddelen en researchbevindingen inzake curricula, opvoeding, evaluatiemethoden en kennistheorieën. Aardrijkskunde-docenten in alle landen worden aangespoord om zulke uitwisselingen te activeren via de IGU-Commissie voor aardrijkskunde-onderwijs en via de vele andere internationale instellingen en specifieke onderzoeksprojecten die geografisch relevant zijn en een onderwijsdimensie hebben.

9. PROCLAMATIE

Dit Internationaal Handvest werd opgesteld door de "IGU-Commission on Geographical Education", na uitvoerige besprekingen met geografische onderwijsverantwoordelijken in de hele wereld. Het werd goedgekeurd door de "General Assembly of the IGU" tijdens het 27e internationaal geografisch congres te Washington DC in augustus 1992.

De IGU-onderwijscommissie maakt dit handvest voor aardrijkskunde bekend aan alle regeringen en volken van de wereld en beveelt de principes en toepassingen, voorgesteld in het handvest, aan als de basis waarop een goede aardrijkskundige vorming in alle landen gehandhaafd dient te worden.

Getekend: Prof.Dr. Hartwig HAUBRICH,
Chairman, IGU-Commission on Geographical Education.